

DII-001-014403 Seat No. _____

M. A. (Sem. IV) (CBCS) Examination

May / June – 2015

Sanskrit : CCT-12

(Vedanta)

(१) श्रीलौगाक्षिभास्करविरचितः अर्थसङ्ग्रहः

(२) सदानन्दप्रणीतः वेदान्तसारः

Faculty Code : 001

Subject Code : 014403

Time : 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

- १ वेदान्तसारमां निरूपित महावाक्यार्थं समजावो. १४
1 Explain 'Mahavakyartha' described in 'Vedantasar.' 14

अथवा/OR

- १ वेदान्तसारमां निरूपित, साक्षात्कारमां उपयोगी अवां श्रवण वगैरे पांय साधनो समजावो.
1 Explain five means like hearing and others described in 'Vedantasar' which are useful in 'Sakshatkar'.

अथवा/OR

- १ 'अर्थवादस्त्रिधा मतः' – समजावो.
1 Explain – 'अर्थवादस्त्रिधा मतः'.

- २ (अ) नीचेनामांथी कोरूपण अक पर विवेचनात्मक नोध लपो : १०
2 (A) Write critical note on any one of the following : 10

(१) जहदजहल्लक्षणा ।

(२) महाप्रपञ्चः ।

- २ (ब) नीचेनामांथी कोरूपण अक पर विवेचनात्मक नोध लपो : १०
2 (B) Write critical note on any one of the following : 10

(१) मन्त्रपाठो ब्राह्मणपाठश्च ।

(२) परिसङ्ख्याविधिः ।

३ (अ) नीचेनाभांथी कोष्पण ६ गद्यभंडोनी अनुवाह करो : १०

३ (A) Translate any two paragraphs from the following : 10

(१) अस्य अज्ञानात्पूर्वं विद्यमानानामेवाहारविहारादीनामनुवृत्तिवच्छुभवासनाना-
मेवानुवृत्तिर्भवति शुभाशुभयोरौदासीन्यं वा । तदुक्तम् –
बुद्धाद्वैतसत्त्वस्य यथेष्टाचरणं यदि ।
शुनां तत्त्वदृशां चैव को भेदोऽशुचिभक्षणे ॥ इति ॥
ब्रह्मवित्त्वं तथा मुक्त्वा स आत्मज्ञो न चेतः ॥ इति ॥

(२) अथ जीवनमुक्तलक्षणमुच्यते । जीवन्मुक्तो नाम
स्वस्वरूपाखण्डब्रह्मज्ञानेन तद्ज्ञानबाधनद्वारा स्वस्वरूपाखण्डब्रह्मणि
साक्षात्कृते ऽज्ञानतत्त्वकार्यसञ्चितकर्मसंशयविपर्ययादीनामपि
बाधितत्वादखिलबाधरहितो ब्रह्मनिष्ठः ।

“भिद्यते हृदयग्रन्थिशिष्यन्ते सर्वसंशयाः ।

क्षीयन्ते चास्य कर्माणि तस्मिन्दृष्टे परावरे ॥”

इत्यादिश्रुतेः ॥

(३) अनेन विघ्नचतुष्टयेन विरहितं चित्तं निर्वातदीपवदचलसदखण्डचैत-
न्यमात्रमवतिष्ठते यदा, तदा निर्विकल्पकः समाधिरित्युच्यते । तदुक्तम् –

“लये सम्बोदयेच्चित्तं विक्षिप्तं शमयेत्तुनः ।

सकषायं विजानीयाच्छमप्राप्तं न चालयेत् ॥

न स्वादयेद्रसं तत्र निःसङ्गः प्रज्ञया भवेत्” इति ॥

“यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता ।” इति ॥

(४) तथाहि – अयं घट इति घटाकाराकारितचित्तवृत्तिरज्ञातं घटं विषयीकृत्य
तद्गताज्ञाननिरसनपुरःसरं स्वगतचिदाभासेन जडं घटमपि भासयति ।
तदुक्तम् –

“बुद्धितत्त्वचिदाभासौ द्वावेते व्याप्तुतोघटम् ।

तत्राज्ञानं धिया नश्येदाभासेन घटः स्फुरेत्” इति ॥”

यथा दीपप्रभामण्डलमन्धकारगतं घटपटादिकं विषयीकृत्य
तद्गतान्धकारनिरसनपुरःसरं स्वप्रभया तदपि भासयतीति ॥

३ (ब) नीचेनाभांथी कोष्पण ६ गद्यभंडोनी अनुवाह करो : १०

३ (B) Translate any two paragraphs from the following : 10

(१) सोऽयं धर्मो यदुद्दिश्य विहितस्तदुद्देशेन क्रियमाणस्तद्धेतुः । ईश्वरार्पणबुद्ध्या
क्रियमाणस्तु निःश्रेयसहेतुः । न च तदर्पणबुद्ध्याऽनुष्ठाने प्रमाणाभावः ।

“यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।

यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम्”

इति भगवद्गीतास्मृतेरेव प्रमाणत्वात् । स्मृतिचरणे

तत्प्रामाण्यस्य श्रुतिमूलकत्वेन व्यवस्थापनादिति शिवम् ।

- (૨) ઉપસંહારો હિ તન્માત્રસઙ્કોચાર્થઃ । યથા “પુરોડાશં ચતુર્ધા કરોતી” તિ સામાન્યપ્રાપ્તં ચતુર્ધાકરણમ્ “આગ્નેયં ચતુર્ધા કરોતી” તિ વિશેષાદાગ્નેયપુરોડાશમાત્રે સઙ્કોચ્યતે । પર્યુદાસસ્તુ તદન્યમાત્ર સઙ્કોચાર્થ ઇતિ તતો ભેદાત્ । કુત્રચિત્ વિકલ્પપ્રસક્તાવપ્યનન્યગત્યા પ્રતિષેધાશ્રયણમ્ । યથા – “નાતિરાત્રે ષોડશિનં ગૃહ્ણાતી” ત્યાદૌ ।
- (૩) અત્ર ચ વાક્યે યે યજામહમિતિ ન વિધીયતે યજતિષુ યે યજામહ ઇત્યનેનૈવ ચ પ્રાપ્તત્વાત્ । કિન્તુ સામાન્યશાસ્ત્રપ્રાપ્તયે યજામહ ઇત્યનુવાદેન તસ્યાનુયાજ વ્યતિરિક્તવિષયત્વં વિધીયતે – યઘજતિષુ યે યજામહં કરોતીતિ તદનુ યાજવ્યતિ રિક્તેષ્વેવેતિ ।
- (૪) તદ્દ્વા બાધકં દ્વિવિધમ્ । તસ્ય વ્રતમિત્યુપક્રમા વિકલ્પપ્રસક્તિશ્ચ । તત્રાઘં “નેક્ષેતોઘન્તમાદિત્ય” – મિત્યાદૌ તસ્ય વ્રતમિત્યુપક્રમ્યૈતદ્વાક્યપાઠાત્ । તથા ચાત્ર પર્યુદાસાશ્રયણં તથાહિ વ્રતશબ્દસ્ય કર્તવ્યાર્થે રૂઢત્વાત્તસ્ય વ્રતમિત્યત્ર સ્નાતકસ્ય વ્રતાનાં કર્તવ્યત્વેનોપક્રમાત્ ।

- ૪ નીચેના પ્રશ્નોનાં એક કે બે લીટીમાં જવાબ આપો : ૬
- 4 Answer the following questions in **one** or **two** lines : 6
- (૧) તુરીય ચૈતન્ય કોને કહેવામાં આવે છે ?
- (૨) અજ્ઞાનના બે ભેદ કયા-કયા છે ?
- (૩) કામ્ય કર્મ કોને કહેવામાં આવે છે ?
- (૪) અર્થસંગ્રહ અનુસાર ધર્મ એટલે શું ?
- (૫) ભાવનાના કેટલા પ્રકાર છે ? કયા કયા ?
- (૬) વિધિના કેટલા પ્રકારો છે ? કયા કયા ?
- ૫ નીચે આપેલા બહુવિકલ્પી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ દસનાં જવાબ આપો : ૧૦
- 5 Attempt **ten** following M.C.Q.s : 10
- (૧) વેદાન્તદર્શનનું બીજું નામ શું છે ?
- (A) પૂર્વમીમાંસા (B) ઉત્તરમીમાંસા
- (C) પ્રાચીન ન્યાય (D) નવ્ય ન્યાય
- (૨) શંકરાચાર્યનો વાદ કયો છે ?
- (A) શુદ્ધાદ્વૈત (B) વિશિષ્ટાદ્વૈત
- (C) દ્વૈતાદ્વૈત (D) કેવલાદ્વૈત
- (૩) નિર્વિકલ્પક સમાધિની સાધનામાં કેટલાં વિઘ્ન આવે છે ?
- (A) બે (B) ત્રણ
- (C) ચાર (D) પાંચ

- (૪) અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ: આ પાંચને શું કહેવામાં આવે છે ?
 (A) યમ (B) નિયમ
 (C) પ્રત્યાહાર (D) ધારણા
- (૫) શૌચ, સંતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વરપ્રણિધાન: આ પાંચને શું કહેવામાં આવે છે ?
 (A) યમ (B) નિયમ
 (C) પ્રત્યાહાર (D) ધારણા
- (૬) સૂક્ષ્મ શરીરના કેટલા અવયવો હોય છે ?
 (A) અઠાર (B) સત્તર
 (C) સોળ (D) પંદર
- (૭) 'અર્થસંગ્રહ' કયા દર્શનનો ગ્રંથ છે ?
 (A) પૂર્વમીમાંસા (B) ઉત્તરમીમાંસા
 (C) પ્રાચીન ન્યાય (D) નવ્ય ન્યાય
- (૮) 'અર્થસંગ્રહ'ના રચયિતા કોણ છે ?
 (A) અન્નભટ્ટ (B) કણાદ
 (C) જૈમિનિ (D) લૌગાક્ષિભાસ્કર
- (૯) 'ભાવના' કેટલા અંશની અપેક્ષા રાખે છે ?
 (A) ત્રણ (B) ચાર
 (C) પાંચ (D) સાત
- (૧૦) અપૌરુષેયં વાક્યં _____ ।
 (A) પુરાણમ્ (B) કાવ્યમ્
 (C) વેદ: (D) રામાયણમ્
- (૧૧) મીમાંસા અનુસાર વેદ કેટલા પ્રકારનો છે અર્થાત્ વેદમાં કેટલા વિષયો છે ?
 (A) ત્રણ (B) ચાર
 (C) સાત (D) પાંચ
- (૧૨) અજ્ઞાતાર્થજ્ઞાપકો વેદભાગો _____ ।
 (A) વિધિ: (B) મન્ત્ર:
 (C) નિષેધ: (D) અર્થવાદ: